EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

ELSŐ RÉSZE

Tinódi Sebestyén deák Kassába,
Ferdinándus királnak hív voltába,
Egri várnak csuda szerencsájába,
Vitézeket írja krónikájába.

Ti magyarok már Istent imádgyátok,
És őnéki nagy hálákat adgyatok,
Jelösben Tiszán innét kik lakosztok,
Egri vitézeknek sok jót mongyatok.

Ím egy krónikát mondok, meghallyátok,
Talám mássát soha nem hallottátok,
Magyarok, végházban sem szolgáltatok,
Eger várát mint mast oltalmazátok.

Nem emberi hatalom eszt mívelé,
Mert csak Úristen hatalmát jelönté,
Ez világ hatalmát semmijé tevé,
Terek császár erejét szégyöníté.

Óh, mely jelös hat csudák történének,
Krónikában hasonlók sem leletnek,
Kikről világvégig megemléköznek,
Magyarok közt mely veszödelmek lőnek.

De egy csuda az János király fia,
Országából annyával búdosása,
Kiből ez országnak lőn bódulása,
Török császár miatt nagyobb romlása.

Jelös dolog más az Lippa vevése,
Ulumán béktől meg visszanyerése,
Mert az magyar végház visszavevése,
Terek kézből soha nem volt nyerése.

Sőt harmad csuda Fráter György halála,
Viadal nélkül lőn szernyű halála,
Ily nagy úrnak lött volna így halála,
Nem olvastam hasonlót krónikába.

Készült a KKPGroup zenés narrációs sorozatához.

Egri vár viadaljáról való ének história

A szakasz fő témája:

Tinódi Sebestyén Kassán írt bevezetője, amelyben hálára szólítja fel a magyarokat az egri győzelemért, a diadalt az Úristen csodájának tulajdonítja, és elkezdi felsorolni a kor hat legjelentősebb, sorsfordító történelmi eseményét (csodáját).

Mi történik ebben a blokkban?

*** 1–8. sor:** Tinódi Kassán, I. Ferdinánd király hűséges krónikásaként jegyzi le az egri vár csodálatos szerencséjének és vitézeinek történetét. Arra kéri a magyarokat különösen a Tiszán innen lakókat –, hogy imádják Istent, adjanak hálát, és dicsérjék az egri vitézeket. Kiemeli, hogy olyan rendkívüli krónikát fog elmesélni, amelyhez foghatót még senki sem hallott a végvári harcok történetében.

*** 9–16. sor:** A szerző tisztázza, hogy Eger megvédése nem az emberi hatalom érdeme volt, hanem maga az Úristen mutatta meg erejét, amellyel semmivé tette és megszégyenítette a török szultán hatalmas seregét. Bejelenti, hogy hat különleges csoda (rendkívüli esemény) történt a korszakban, amelyekről világvégéig emlékezni fognak az emberek a sok magyar veszedelem ellenére.

*** 17–28. sor:** Tinódi elkezdi a hat csoda részletes felsorolását. Az első nagy csoda János király fiának (János Zsigmondnak) és édesanyjának (Izabella királynénak) a bujdosása, ami az ország teljes megzavarodásához és a török miatti romlásához vezetett. A második jelentős dolog Lippa várának visszavétele Ulumán bégtől, ami azért számít csodának, mert a törökök kezéből korábban szinte soha nem sikerült keresztény végvárat fegyverrel visszaszerezni. A harmadik csoda pedig Fráter György (György barát) szörnyű, viadal nélküli meggyilkolása alvinczi kastélyában, amihez fogható méltatlan halált a krónikás még sosem olvasott.

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk:

* **Hív voltába:** Hűségében, hűséges szolgálatában.
* **Lakosztok:** Laktok, éltek.
* **Mássát:** Mását, párját, hasonló eseményt.
* **Mast:** Most.
* **Mívelé, jelönté, tevé, szégyöníté:** Művelte (tette), jelentette, tette, szégyenítette (archaikus múlt idők).
* **Leletnek:** Találtatnak, találhatók.
* **Lőnek:** Lettek, történtek.
* **Bódulása:** Megzavarodása, fejetlensége, romlása.
* **Vevése:** Bevétele, elfoglalása vagy visszaszerzése.

Érdekességek:

* A "csoda" fogalma a korban: Tinódi nemcsak a szó szoros értelmében vett vallási csodákra használja a kifejezést, hanem a kor legmeghökkentőbb, leghihetetlenebb politikai és katonai eseményeire is. Az, hogy egy királyi család elbukik, vagy egy bíborost saját szövetségesei ölnek meg, a kor embere számára felfoghatatlan, sorsszerű fordulat volt.
* Kortárs történelemírás: Tinódi a saját jelenét írja meg, hiszen az események (Eger ostroma 1552-ben, Fráter György halála 1551-ben) alig egy-két évvel a mű keletkezése előtt történtek. Nem poros évkönyvekből dolgozott, hanem közvetlen szemtanúk beszámolói alapján, szinte friss híradóként rögzítette a tényeket Kassán.
keletkezése előtt történtek. Nem poros évkönyvekből dolgozott, hanem közvetlen szemtanúk beszámolói alapján, szinte friss híradóként rögzítette a tényeket Kassán.

Történelmi háttér:

A szakasz az 1541 utáni három részre szakadt Magyarország kaotikus időszakát mutatja be. Szapolyai János király halála után a csecsemő János Zsigmond és anyja, Izabella királyné kénytelenek voltak átadni Erdélyt I. Ferdinándnak a gyalui egyezmény értelmében, majd elhagyni az országot. Erdély tényleges ura, Fráter György bíboros megpróbálta egyesíteni az országot a Habsburgok alatt, de a bécsi udvar gyanakodott rá, és Ferdinánd parancsára osztrák/spanyol zsoldosok 1551 decemberében brutálisan meggyilkolták. Ez a politikai zűrzavar és Lippa várának ide-oda cserélődése vezetett a törökök 1552-es hatalmas büntetőhadjáratához, amelynek végpontja Eger ostroma volt.

Kérdések:

1. Történelem:

Milyen politikai események vezettek Tinódi szerint az ország „bódulásához” és romlásához, és miért számított rendkívüli katonai teljesítménynek Lippa visszavétele?

2. Irodalom:

Hogyan alapozza meg Tinódi a mű ünnepélyes, vallásos hangvételét a bevezetőben, és milyen szerkezeti elemmel készíti elő a későbbi egri események részletezését?

3. Kreativitás:

Képzeld el a kassai szobát, ahol Tinódi Sebestyén a lanthoz nyúlva, a tintát még meg sem szárítva énekelni kezdi az egri vitézek történetét az összegyűlt polgároknak. Írd le 3 mondatban, hogyan reagál a hallgatóság az első sorok elhangzására!

Minta Válaszok:

1. Történelem:

Az ország megzavarodását és romlását Szapolyai János fia (János Zsigmond) és Izabella királyné kényszerű bujdosása, valamint az erdélyi hatalmi vákuum okozta, ami tág teret adott a török hódításnak. Lippa várának visszavétele azért számított hatalmas, csodaszámba menő katonai fegyverénynek, mert a korszakban a törökök által egyszer már megszállt és berendezett várakat a keresztény seregek szinte soha nem tudták sikeresen, fegyveres ostrommal visszahódítani.

2. Irodalom:

Tinódi a bevezetőben azonnal Isten dicsőítésére és háladásra szólítja fel a hallgatóságot, az egri sikert nem az emberi vitézségnek, hanem a világi hatalmakat megszégyenítő isteni beavatkozásnak tulajdonítva. A későbbi eseményeket egy nagyobb ívű, számozott szerkezeti elemmel készíti elő: felvezeti a korszak "hat jelös csodáját", amelyek kontextusba helyezik Eger ostromát, és ezek szisztematikus felsorolásával teremti meg a történelmi elbeszélés alapjait.

3. Kreativitás:

A füstös kassai teremben azonnal elhalt a beszéd moraja, amint Tinódi ujja nyomán megpendültek a lant nehéz, bánatos húrjai. A polgárok és katonák feszült csendben, tágra nyílt szemmel hallgatták a krónikást, aki a nemzet romlása mellett azonnal az egri vitézek földöntúli diadalát zengte. Amikor az Úristen törököt megszégyenítő hatalmáról és a hat csodáról esett szó, a hallgatók arcán a fojtogató félelmet felváltotta a büszkeség és a remény halk suttogása.